

dinih jedinica i širih tema sustavno raščlanjena i postupno obrađena u vidu potrebnih natuknica i pojmova. Pisac je u prvom redu išao za preglednom sintezom, zbog toga se nije upuštao u eventualne hipoteze i šire interpretacije pojedinih fakata. Vodila ga je korisnost i funkcija knjige kao priručnika, tj. bitna informacija o materijalnom i duhovnom svijetu u kojemu je živio biblijski čovjek i u kojemu se radala i razvijala Biblija Staroga i Novoga zavjeta. U tome je uspio. Knjiga je doista stručna, informativna i pristupačna. Spada u priručnike za kojima bi trebao posegnuti svatko koga zanima Biblija.

DVA NOVIJA OSVRTA NA BERDJAJEVA

Ivan Devčić

1.

Luigi Medusa, Nicolai Berdjajev. La morale. I valori morali nella riflessione di Nicolai Berdjajev. Bibl. teol. napoletana. Pontificia Facoltà Teologica dell'Italia Meridionale S. Tommaso d'Aquino, M. D'Auria editore in Napoli, 1984.

Iako je od smrti velikog ruskog filozofa Nikolaja Berdjajeva prošlo već 36 godina (umro 1948), interes za njegovu misao ne jenjava. Njegova se djela i danas intenzivno proučavaju, komentiraju, prevode. Zašto je to tako možemo lako saznati uzmemo li u ruke knjigu Luigija Meduse o Berdjajevu. T. Špidlak u predgovoru vrlo jasno pokazuje u čemu je vrijedni doprinos te nove publikacije o Berdjajevu: »Klasična je filozofija u antici bila definirana kao 'znanost svih stvari promatranih u njihovim zadnjim uzrocima'; a skolastički su autori tome dodali: 'promatranih u svjetlu prirodnog razuma'. Kolike je sumnje izazvao takav stav u Berdjajevljevu duhu! Cemu nam može služiti znanost 'stvari'? Za njega 'nije postojalo niti će ikad postojati filozofija apsolutno autonomna, koja se izdiže iznad života'. [...] Tražiti život znači tražiti slobodu i slobodno biće, jer je život neodvojiv od slobode. Kako se može roditi iz socijalnih sistema ili nužnosti logičkih shema? Kako joj možemo odrediti pravo mjesto u 'objektiviranom' svijetu, uređenom po analitičkim načelima? [...] Autor je ove knjige sretno postavio svoje istraživanje inzistirajući na 'moralnim vrijednostima u Berdjajevljevoj refleksiji'. Priznajemo da bi i taj naslov na prvi pogled mogao pobuditi nesporzume. Vjekovima smo na žalost naviknuti da moralne zaključke izvlačimo iz nekog logičkog sustava. Zbog toga možemo sumnjati da je autor želio učiniti sličnu stvar s Berdjajevljevim mišljenjem, tj. pasti u moralizam koji je ovaj strastveno mrzio. Međutim, impostacija naš knjige ispravno uči da obrnemo postupak: poći od moralnih vrijednosti, od ljudskih problema, da bismo mogli misliti, otkrivati stvarnost dostojnu nas.«

Medusa dakle pokazuje, i to vrlo uspješno, da je moral bitna, temeljna značajka Berdjajevljeve filozofije.

Osim spomenutog Špidlakova predgovora, knjiga ima uvod i devet poglavlja, kojima je na kraju dodana selekcionirana biografija. Prva tri poglavlja (*Metodološke premise, Ruski kulturni ambijent krajem 19. i početkom 20. stoljeća, Izvori i oblikovanje Berdjajevljeva mišljenja*) uvodne su naravi, dok slijedeća četiri (*Filozofija kao hermeneutika života, Sloboda: izvorna vrijednost bića i djelovanja, Osoba kao subjekat objave-aktualizacije moralnih vrijednosti, »Moral« i moralne vrijednosti, Eshatologija i proroštvo: Bitne dimenzije moralnih vrijednosti*) donose u krupnim crtama s moralnog gledišta glavne teme Berdjajevljeve filozofije. U devetom poglavlju (*Valjanost i aktualnost poruke N. A. Berdjajeva*) autor se pita o značenju Berdjajevljeve misli za naše

vrijeme, pa ističe da ono leži prije svega ne u njegovoj metafizici nego u njegovim dubokim i originalnim pogledima na čovjeka i povijest, na mogućnosti života, na pravednije društvo, na kulturu koja će pripadati svima, na politiku koja će voditi računa o realnim potrebama čovjeka. Medusa konstatira: »Berdjajevljeva filozofija primata osobe u društvu, i u svakom obliku kulture, pokazuje značajnu proročku službu jer još ni danas u političkim i kulturnim institucijama mnogih država osoba nije priznata u svomu dostojanstvu i jednostavnosti.«

Medusa je želio istaknuti osnovno Berdjajevljevo iskustvo, što mu je u znatnoj mjeri uspjelo. Knjiga je pisana pregledno i jasno. Iako po opsegu malena, predstavlja izvrstan pregled Berdjajevljeve filozofije. Mada bi se moglo požaliti što se autor nije služio izvornikom umjesto prijevodima Berdjajevljevih djela te što se nije nešto više udubio u neka, poglavito ona problematičnija pitanja, ipak se trud isplatio i knjiga se može samo preporučiti i poželjeti da bi je i naše općinstvo moglo u prijevodu čitati.

2.

Josip Kribl, Otkupljenje u mislima Nikolaja Berdjajeva, Zagreb, 1983.

Prof. Kribl je objavio ovaj rad povodom Sv. godine Otkupljenja želeći na taj način dati svoj doprinos toj proslavi. U knjižici su obrađena pitanja: *Otkupljenje od čega, Pravo gledanje na Evandjelje, Otkupljenje i njegova zadaća, Otkupljenje i izvankršćansko pitanje, Opreka između evandeoskog i zakonskog morala, Evandeoski moral prema zakonsko-farizejskom moralu, Odnos prema grešnicima i zlima, Snažni kršćanski moral, Stradanje i bol, Uloga duha u evandeoskom moralu.* Na kraju je objavljena bibliografija kojom se autor služio.

Dr. Kribl pokazuje, komentira i kritizira Berdjajevljeve misli o otkupljenju koje i nakon više desetljeća nisu izgubile na svojoj aktualnosti i sugestivnosti. Otkupljenje je etika milosti, etika Evandjelja, koje iznutra oslobađa čovjeka za stvaralaštvo. Po oslobađajućoj snazi koju čovjeku daje, etika otkupljenja se razlikuje od etike zakona, koja pokazuje čovjeku na dobro, ali mu ne daje snage da ga ostvari. No, Berdjajev se ne zaustavlja kod etike otkupljenja nego razvija i etiku stvaralaštva. Taj novi oblik etike nameće se zbog toga što etika otkupljenja liječi doduše čovjekov duh, ali mu ne daje operative norme za rješavanje životnih problema; čovjek treba do njih doći svojim stvaralaštvom. Stvaralaštvo je čovjekov odgovor na poziv koji mu Bog upućuje.

PRAKTIČNE SMJERNICE U KATEHEZI

Ivan Pavić

Prije samih praktičnih smjernica spomenut ću temeljne odrednice koje nam je nedavno pružila Apostolska Stolica u dvama dokumentima; a to su *Opći katehetski direktorij* koji je objavila Sv. kongregacija za kler 1971, i pobudnica Ivana Pavla II. *Catechesi tradendae* u kojoj je Sveti Otac izložio (g. 1979) načela za vjersku pouku u naše vrijeme. Svi bi naši dušobrižnici kao i katehisti trebali dobro poznavati i uvažavati ta dva crkvena dokumenta.

Crkva posebno njeguje znanosti koje pomažu katehiziranju, npr. psihologiju. U tome su bili posebno vješti i revni veliki kršćanski odgojitelji počevši od prvih kršćanskih vremena. Dosta je spomenuti sv. Augustina (+430), koji